

Aanvraag rijksbijdrage voor uitvoering van een maatregelpakket in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied

Maatregelpakket 5: Utrechtse Heuvelrug en Flanken

April 2024

Aanvraagformulier Maatregelpakket 5

1. Algemene onderdelen

Naam	Maatregelpakket 5 Utrechtse Heuvelrug en Flanken
Hoofdaanvrager	Aanvrager: Provincie Utrecht Contactgegevens: landelijkgebied@provincie-utrecht.nl
Deelnemende partijen	<p>De maatregelen in dit pakket Heuvelrug en Flanken zijn gegroepeerd naar 4 thema's. De deelnemende partijen per maatregel zijn als volgt:</p> <p>1) Water vasthouden en infiltreren</p> <p>1a. Pilots Blauwe Ader Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Waterschap Vallei en Veluwe Utrechts Particulier Grondbezit (PL) Dit project bestaat uit twee verschillende maatregelen. Projectleiderschap is afhankelijk van de specifieke maatregel <i>Samenwerking via Blauwe Agenda met bijbehorende SOK.</i></p> <p>1b. Vasthouden water en infiltratie hoge flanken in sprengen, beken en andere watergangen Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL) Waterschap Vallei en Veluwe LTO Gemeenten Zeist, Driebergen en Utrechtse Heuvelrug <i>Samenwerking via Blauwe Agenda met bijbehorende SOK.</i></p> <p>1c. Maatwerk weerbaarheid vergroten landgoederen Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL) Utrechts Particulier Grondbezit Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug <i>Samenwerking via Blauwe Agenda met bijbehorende SOK.</i></p> <p>1d. Afkoppelen en infiltreren hemelwater landelijke kleine woonkernen Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL), Waterschap Vallei en Veluwe Netwerk Water en Klimaat, Platform Vallei en Eem LTO Betrokken gemeenten: De Bilt, Driebergen, Zeist, Utrechtse Heuvelrug</p> <p>2) Toekomstbestendig water- en bodemsysteem</p> <p>2a. Gebiedsproces Langbroekerwetering Provincie Utrecht (PL) Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Utrechtse Heuvelrug LTO en individuele agrarische bedrijven Utrechts particulier grondbezit, particuliere landgoedeigenaren en andere eigenaren Natuurmonumenten, Utrechts Landschap en Staatsbosbeheer Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug</p>

	<p>2b. Pilots Toekomstig landgebruik bij verbeterd hydrologisch systeem Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL) Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Wijk bij Duurstede Utrechts Particulier Grondbezit, Particuliere landgoedeigenaren <i>Plan van Aanpak en SOK met gebiedspartners.</i></p> <p>2c. Weerbaarheid agrariërs vergroten voor extreem weer Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL) LTO, NFO Provincie Utrecht</p> <p>2d. Hydrologisch onderzoek NNN en landbouw Kromme Rijnstreek Provincie Utrecht (PL) Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden <i>Gezamenlijke opdracht via samenwerking Blauwe Agenda met bijbehorende SOK.</i></p> <p>3) Groenblauwe dooradering</p> <p>3a. Blauwe dooradering met natuurvriendelijke oevers Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL) Utrechts Particulier Grondbezit (PL), Individuele agrariërs, Collectief Utrecht-Oost <i>Samenwerking via Blauwe Agenda met bijbehorende SOK.</i></p> <p>3b. Groene dooradering Provincie Utrecht (PL) Individuele agrariërs, Collectief Utrecht-Oost</p> <p>4) Aanleg en herstel bossen</p> <p>4a. Revitalisering bestaand bos Provincie Utrecht (PL) Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap, Natuurmonumenten Utrechts Particulier Grondbezit Particuliere initiatiefnemers (onderdeel van het Strategisch Bosbeleid)</p> <p>4b. Aanleg van bos op agrarische grond Provincie Utrecht Particuliere initiatiefnemers (onderdeel van het Strategisch Bosbeleid)</p> <p>4c. Voedselbossen Provincie Utrecht Gemeenten de Bilt en Zeist Voedselbosinitiatieven zoals Biltshoerlijk of Voedselbos Zeist (onderdeel van het Strategisch Bosbeleid)</p> <p>4d. Bodemkwaliteitsmeetnet Provincie Utrecht (PL) (onderdeel van het Strategisch Bosbeleid)</p>
Gebied / locaties	De maatregelen in dit pakket hebben betrekking op de Utrechtse Heuvelrug en Flanken. De maatregelen richten zich met name op de Heuvelrug zelf en de flanken ten zuidwesten van de heuvelrug (het Langbroekerweteringgebied).

Gedetailleerde kaarten van locaties per maatregel zijn opgenomen in bijlage 5B.

Samenvatting

De basis voor dit maatregelpakket is beschreven in het [Ambitiedocument Blauwe agenda](#), een belangrijke onderlegger voor de ontwikkelrichting van dit gebied zoals beschreven in het UPLG. Een deel van de maatregelen uit de bijbehorende uitvoeringsagenda is opgenomen.

Het doel van de Blauwe Agenda is om het watersysteem van de Utrechtse Heuvelrug meer robuust te maken om alle functies beter te kunnen laten profiteren van de grote zoetwatervoorraad, en om de effecten van klimaatverandering zoveel mogelijk op te kunnen vangen. Door meer water te infiltreren en vast te houden wordt de beschikbaarheid van water voor alle functies (natuur, landbouw, drinkwater, stedelijk gebied) vergroot en de gevolgen van wateroverlast beperkt. Op de lage flanken wordt toegewerkt naar een robuuster en toekomstbestendig watersysteem door hydrologische ontvlechting. Dat wil zeggen dat het landgebruik zodanig aangepast wordt dat grotere eenheden met eenzelfde peil ontstaan, en de natuur beter van water van de juiste kwaliteit kan worden voorzien.

Om tot de juiste keuzes te kunnen komen dient in het kader van de planvorming op een aantal plekken nog nader hydrologisch onderzoek te worden gedaan. In samenhang hiermee worden pilots opgestart om te verkennen hoe een robuuster water- en bodemsysteem op een goede manier kan samengaan met en perspectief kan bieden voor het landbouwkundig gebruik. Ook wordt er ruimte gemaakt voor groenblauwe dooradering om de potentie van het kwelwater voor biodiversiteit beter te benutten en de doelen 'overig water' dichterbij te brengen. Daarnaast ontstaat hierdoor een leef-, foerageer- en broedgebied voor vele VHR-doelsoorten. Dit alles leidt tot een groenblauw dooraderd gebied met vochtige (broekbossen), schone sloten, waardevolle landschapselementen en een watersysteem waarbij de Utrechtse Heuvelrug weer functioneert als een spons.

Behalve aan herstel van het bodem en watersysteem wordt ingezet op revitalisering van het bestaande bos op de Heuvelrug biedt het hoofd aan verzuring (door stikstofdepositie), versnippering en verdroging. Doel is een toekomstbestendig en veerkrachtig bos.

	<p>Op de flanken en aan de voet van de Heuvelrug wordt ingezet op de aanleg van nieuw bos buiten het Natuurnetwerk. Dit om de biodiversiteit in het landelijk gebied te vergroten en bij te dragen aan de klimaatdoelen.</p> <p>Dit maatregelpakket is sterk verbonden met het maatregelpakket Landbouw. In dit gebied is transitie naar een klimaatbestendige landbouw van groot belang. Ontwikkeling en versterking van deze vorm van natuurinclusieve landbouw is gediend bij de inzet van (grond)instrumenten en beheervergoedingen die de bedrijfsvoering ondersteunen.</p> <p>Ook is er een duidelijke verbinding met het maatregelpakket voor de Natura 2000-gebieden. De deelgebieden van Kolland en Overlangbroek liggen centraal in dit gebied, herstel van deze gebieden is onder meer afhankelijk van herstel van de kwelstromen vanuit de Heuvelrug. Daarvoor zijn maatregelen uit het maatregelpakket Heuvelrug en Flanken randvoorwaardelijk.</p>																								
Kosten en dekking	Zie onderstaand voor een samenvattende tabel en bijlage 5A voor de kostenraming en dekking.																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Project</th> <th>Kosten 2024-2026 ex btw</th> <th>Uitvoeringskosten 2024-2026 ex btw</th> <th>Totaal aanvraag Transitiefonds 2024-2026 ex btw</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Water vasthouden en infiltreren</td> <td>€ 2,46</td> <td>€ 0,25</td> <td>€ 2,70</td> </tr> <tr> <td>2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem</td> <td>€ 1,26</td> <td>€ 0,13</td> <td>€ 1,38</td> </tr> <tr> <td>3) Groenblauwe dooradering</td> <td>€ 3,04</td> <td>€ 0,30</td> <td>€ 3,35</td> </tr> <tr> <td>4) Aanleg en herstel bossen</td> <td>€ 4,18</td> <td>€ 0,42</td> <td>€ 4,60</td> </tr> <tr> <td>TOTAAL</td> <td>€ 10,94</td> <td>€ 1,09</td> <td>€ 12,03</td> </tr> </tbody> </table>	Project	Kosten 2024-2026 ex btw	Uitvoeringskosten 2024-2026 ex btw	Totaal aanvraag Transitiefonds 2024-2026 ex btw	1) Water vasthouden en infiltreren	€ 2,46	€ 0,25	€ 2,70	2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem	€ 1,26	€ 0,13	€ 1,38	3) Groenblauwe dooradering	€ 3,04	€ 0,30	€ 3,35	4) Aanleg en herstel bossen	€ 4,18	€ 0,42	€ 4,60	TOTAAL	€ 10,94	€ 1,09	€ 12,03
	Project	Kosten 2024-2026 ex btw	Uitvoeringskosten 2024-2026 ex btw	Totaal aanvraag Transitiefonds 2024-2026 ex btw																					
	1) Water vasthouden en infiltreren	€ 2,46	€ 0,25	€ 2,70																					
	2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem	€ 1,26	€ 0,13	€ 1,38																					
	3) Groenblauwe dooradering	€ 3,04	€ 0,30	€ 3,35																					
4) Aanleg en herstel bossen	€ 4,18	€ 0,42	€ 4,60																						
TOTAAL	€ 10,94	€ 1,09	€ 12,03																						
Bijlagen	<p>5A - Kostenraming Maatregelpakket Utrechtse Heuvelrug en Flanken</p> <p>5B - Overzicht van gebieden en locaties</p> <p>5C - Bosrevitaliseringsplan Utrecht: Vitaal en veerkrachtig bos in Utrecht</p> <p>5D - Ambitiedocument Blauwe Agenda</p> <p>5E - Uitvoeringsagenda Blauwe Agenda</p> <p>Er zijn projecttoelichtingen gemaakt met nadere informatie over de maatregelen. Mocht het voor de beoordeling van de aanvraag nodig zijn om nadere informatie over de maatregelen te hebben, dan kan het Rijk de projecttoelichtingen inzien.</p>																								

2. Analyse en opgaven

Analyse provinciale/ gebiedsopgaven NPLG	<p>De Utrechtse Heuvelrug is een rijke bron van water. Regen infiltreert in de zandige bodems boven op de Heuvelrug en komt in de lagergelegen flanken als kwel weer naar boven. Het water van de Heuvelrug dient vele functies. De Heuvelrug levert jaarlijks miljarden liters drinkwater van de hoogste kwaliteit. En water speelt een belangrijke rol voor de landbouw en bijzondere natuurgebieden op de Heuvelrug en flanken. Door de huidige knelpunten van verdroging, en verontreiniging, in combinatie met voortgaande klimaatverandering, zijn er verschillende urgente uitdagingen voor het watersysteem van de Heuvelrug. De vitaliteit en veerkracht van bestaande bossen op de zandgronden van de Heuvelrug staan onder grote druk. Verdroogde grondwaterafhankelijke natuurgebieden aan de flanken van de Heuvelrug zijn lastig te herstellen door de versnippering van natuur en landbouw met elk hun eigen waterpeilen. Landbouwgebieden worstelen met de juiste balans tussen niet te droog en niet te nat.</p> <p>In de Blauwe Agenda en het (concept) UPLG wordt gekozen voor een robuust en duurzaam watersysteem ten behoeve van de rijke natuur en leefomgeving van dit Utrechtse landschap, waarbij de sleutel ligt in het langer vasthouden en meer infiltreren van water en herstel van de</p>
--	--

	<p>kwelstroom. Dat is de basis voor veerkrachtige en gevarieerde bossen en voor het behouden van de kwaliteit van bijzondere (natte) natuurwaarden op de flanken. Het herstel van het watersysteem op het plateau, flanken en voet van de Heuvelrug vraagt aanpassingen van de gebruikers en functies (landbouw, natuur, drinkwater) in het gebied. Voor de hydrologische maatregelen is verdiepend onderzoek nodig, maar kan tegelijkertijd ook gestart worden met no regret-maatregelen.</p> <p>Op de flanken komt een aantal opgaven bij elkaar: robuust maken van het water- en bodemsysteem, functieverandering en hydrologisch herstel ten behoeve van het Natuurnetwerk Nederland, potentie voor de realisatie van bos (Bossenstrategie), groenblauwe dooradering (GBDA), KRW en doelen overig water.</p> <p>Daarom willen we daar een gebiedsproces en enkele pilots starten met de belanghebbenden en betrokkenen. Het gebiedsproces heeft tot doel om samen te werken aan gedeelde kennisbasis en een ontwikkelperspectief voor het gebied. Naast de natuur- en wateropgaven werken we daarbij aan toekomstperspectief voor de agrariërs die wonen en werken in het gebied en houden we rekening met de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de buitenplaatsen, landgoederen, monumenten en oude bomen.</p>
Eventueel ontbrekende informatie	<p>Om te komen tot een optimaal robuust watersysteem, ten behoeve van natuurherstel en duurzaam gebruik is verdiepend onderzoek nodig naar geschikte locaties voor maatregelen, de effecten op het watersysteem en de gebruiksfuncties op de Heuvelrug en flanken: Dit aanvullende hydrologisch onderzoek maakt daarom deel uit van de aanvraag. Tegelijkertijd wordt gestart met no regret maatregelen, een gebiedsproces en pilots, die juist tegelijkertijd in gang kunnen worden gezet, om via Joint Fact Finding tot gedragen oplossingen en een gedeeld ontwikkelperspectief te komen.</p> <p>Lokale maatregelen dienen altijd in samenspraak met de lokale ondernemers, landgoedeigenaren en agrariërs plaats te vinden. Zij bezitten de beste gebiedskennis.</p>
Eventuele wijzigingen ten opzichte van gebieds-programma	Niet van toepassing.
Meekoppelkansen en -doelen	In dit maatregelenpakket komen veel NPLG opgaven samen. Door uitvoering te geven aan water en bodem sturend, natuur en landschap te versterken en uit te breiden en het watersysteem robuuster te maken ontstaan er kansen voor het vergroten van de leefbaarheid en het invullen van recreatie-opgaven. De wijze waarop landbouw mee kan bewegen in deze opgave is van groot belang en biedt aanknopingspunten voor de benodigde transitie. Daarnaast wordt gekeken naar de mogelijkheden voor combinaties met de energie-opgaven.

3. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

Maatregelen, instrumenten en output	1) Water vasthouden en infiltreren	
	Maatregel	Output
	5.1a Pilots Blauwe Ader (Broekhuizen valt onder N2000-pakket, het gaat hier om de overige landgoederen)	Minder verdroging natuur, minder schade aan cultuur- en natuurhistorische elementen, minder droogteschade en wateroverlast kleinschalige landbouw. Deze resultaten zijn echter nog niet te kwantificeren.
	5.1b Vasthouden water hoge flanken in sprengen, beken en andere watergangen	Met name in droge jaren zal er positief effect zijn, dit is echter op dit moment niet te kwantificeren.

		Met peilbuizen kan effect gemonitord worden.
5.1c Maatwerk weerbaar maken landgoederen tegen klimaatverandering		Vasthouden kwel, verbeteren waterkwaliteit en tegengaan droogte op 3 landgoederen in Groenraven Oost en Langbroekerwetering
5.1d Afkoppelen en infiltreren hemelwater landelijke kleine woonkernen		afkoppelen in 5 landelijke woonkernen. Door 10 ha af te koppelen ontstaat er een natuurlijke aanvulling van de zoetwaterbel in de Utrechtse Heuvelrug, worden overstorten voorkomen (gunstig voor waterkwaliteit) en wateroverlast beperkt.
2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem		
Maatregel	Output	
5.2a Gebiedsproces Langbroekerwetering	Proces gericht op joint fact finding, participatie en ontwikkelperspectief met aandacht voor sociaal-maatschappelijke en cultuurhistorische aspecten. (omvang gebied ca. 7000 ha)	
5.2b Pilots toekomstig landgebruik bij een verbeterd hydrologisch systeem	10 actief betrokken agrariërs op ongeveer 20 ha in totaal die maatregelen nemen op eigen grond. Deze percelen liggen binnen de hydrologische beïnvloedingszone van NNN-gebieden. Hiermee leveren zij een bijdrage aan het herstel en ontwikkeling van NNN gebieden in het Langbroekerweteringgebied	
5.2c Weerbaarheid agrariërs vergroten voor extreem weer	100 agrariërs, verspreid over 200 ha agrarisch gebied. Subsidieregeling, 50% cofinanciering HDSR	
5.2d Hydrologisch onderzoek NNN en landbouw Kromme Rijnstreek	Het onderzoek levert op het juiste detailniveau informatie over het hydrologisch systeem en of en hoe de landbouw en natuurfunctie binnen een robuust bodem en watersysteem kunnen samengaan.	
3) Groenblauwe dooradering		
Maatregel	Output	
5.3a Blauwe dooradering met natuurvriendelijke oevers	2,2 km natuurvriendelijke oever	
5.3b Groene dooradering met landschapselementen	12 ha landschapselementen	
4) Aanleg en herstel bossen		
Maatregel	Output	
5.4a Revitalisering bestaande bossen Utrechtse Heuvelrug	1000 ha gerevitaliseerd bos	
5.4b Realisatie bos buiten NNN	Minimaal 10 ha nieuw bos buiten NNN	
5.4c Voedselbossen	Twee voedselbossen van 5 ha	

	5.4d Bodemkwaliteitsmeetnet Heuvelrug	Op minimaal 200 meetpunten éénmalige bemonstering op 3 dieptes
Doelbereik maatregelpakket en in verhouding tot het gebiedsprogramma	<p>Bijdrage aan gebiedsprogramma</p> <p>1) Water vasthouden en infiltreren, en 2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem Door de genoemde maatregelen om water vast te houden en te infiltreren wordt maximaal ingezet op natuurlijke aanvulling van de zoetwaterbel en het herstel van kwelstromen vanuit de Utrechtse Heuvelrug. Uit diverse studies blijkt dat op dit moment in de diverse bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden (NNN en VHR) de kwelstromen vanuit de Heuvelrug onvoldoende ter beschikking komen van de kwelafhankelijke natuur in de flanken. Water vasthouden draagt bij aan vermindering van de verdroging, ook in landbouwgebied. Via pilots wordt onderzocht hoe landbouw en natuur kunnen samengaan in de situatie van een meer robuust bodem- en watersysteem.</p> <p>3) Groenblauwe dooradering (GBDA) Het behalen van 10% GBDA draagt bij aan een veelvoud aan NPLG-opgaven. Zo zorgen houtige landschapselementen voor het opnemen van CO₂, verkoeling, voorkomen van uitspoeling van nutriënten, en het vasthouden van water. Natte landschapselementen zoals natuurvriendelijke oevers zorgen voor een betere waterkwaliteit en -huishouding. Ook kunnen landschapselementen een grote bijdrage leveren aan het verbinden van het versnipperde N2000-gebied Kolland & Overlangbroek. Tot slot, biedt de GBDA een leef-, foerageer- en broedgebied voor vele VHR-doelsoorten.</p> <p>4) Revitalisering bestaand bos en aanleg nieuw bos Op de Heuvelrug zelf ligt een grote opgave voor kwaliteitsverbetering van het bestaande bos. In het revitaliseringsplan zijn maatregelen opgenomen gericht op het vergroten en verbinden van het bos, hydrologisch herstel en versterken van de bosstructuur. Vanuit de bossenstrategie ligt op de flanken en de voet van de Heuvelrug een opgave voor realisatie van nieuw bos. Dit gebeurt grotendeels in combinatie met realisatie NNN en de groenblauwe dooradering. Een eerste belangrijke stap is het uitvoeren van een Onderzoek Meetnet Bodemkwaliteit. Het is als het ware een 0-meting die de bodemkwaliteit onderzoekt in relatie tot milieudruk en beleidsmaatregelen.</p> <p>Om tot doelbereik te komen zijn verschillende activiteiten nodig. Op korte termijn willen we de benodigde (vervolg)onderzoeken doen en het participatietraject opschalen. Er zullen meerdere pilotprojecten worden gestart om maatregelen uit te proberen en te bezien welke vormen van landbouw mogelijk zijn onder verschillende omstandigheden.</p>	
Sociaaleconomische en neveneffecten	De herstelmaatregelen voor een robuust watersysteem en herstel van verdroogde natuur zullen in aanzienlijke delen leiden tot nattere omstandigheden in de lage flanken, zoals het Langbroekerweteringgebied. Landbouw en natuur zijn nu versnipperd, en liggen hydrologisch niet altijd op de meest logische plek. Naar verwachting zullen nattere situaties voor de huidige agrarische bedrijfsvoering beperkingen met zich meebrengen. Via het opbouwen van een gezamenlijke kennisbasis, een zorgvuldig gebiedsproces én pilots met agrarisch landgebruik bij een verbeterd hydrologisch systeem willen we ruimte creëren om naar een gedragen ontwikkelperspectief en goede oplossingen te komen voor alle bewoners en gebruikers.	
Onderbouwing keuze	De ontwikkelrichting van de Utrechtse Heuvelrug en flanken ligt in het besef dat dit gebied een belangrijke basis is voor de rijke natuur en leefomgeving in Utrecht en het fundament vormt van een duurzaam watersysteem. De sleutel voor een robuust watersysteem van de Heuvelrug ligt in het langer vasthouden van water en het herstel van de kwelstroom. Dat is de basis voor veerkrachtige en gevarieerde bossen en voor het behouden van de kwaliteit van bijzondere (natte) natuurwaarden op de flanken. De flanken van de Heuvelrug zijn ook belangrijke locaties voor de aanplant van nieuw bos. Het herstel van het watersysteem op het plateau, flanken en voet van de Heuvelrug vraagt aanpassingen van de gebruikers en	

	<p>functies (landbouw, natuur, drinkwater) in het gebied, maar met de integratie van alle opgaven in het landelijk gebied en het NPLG is dit wel het moment om daar stappen in te zetten. Door te investeren in robuuste natuur en landschap op de Heuvelrug en flanken kan dit gebied ook in de toekomst van betekenis blijven als woon- en recreatiegebied voor de verwachte groei van het aantal bewoners.</p> <p>Alle maatregelen in dit pakket geven invulling aan deze ontwikkelrichting.</p>
--	---

4. Besluitvorming en betrokken partijen

Beschrijving partijen, rollen en verantwoordelijkheden	<p>In dit maatregelpakket zijn Provincie Utrecht en Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden de partijen met een prominente rol, als regisseur of projectleider. De Provincie Utrecht regisseert op de volgende onderwerpen: de Blauwe Agenda, Uitvoering Revitaliseringsplan, Uitvoering Bossenstrategie en Uitvoering Groene dooradering. Als regiehouder dient zij als aanjager, initiator, figuurlijk verbinder (mensen en organisaties), fysiek verbinder (gebieden) en afhankelijk van de projectcontext bevoegd gezag, vergunningverlener, ontwikkelaar of exploitant (dan wel opdrachtgever daarvan). Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden is regisseur voor de aanpak water aan de zuidwestelijke flank, waaronder trekker van de pilots gericht op landbouw met kwel en blauwe dooradering.</p> <p>De gemeenten zijn vanaf het begin betrokken bij de voorbereiding van de gebiedsprocessen en hebben daarin een belangrijke rol, vanwege de betrokkenheid met bewoners en ondernemers in het gebied. Ook zijn zij bevoegd gezag voor ruimtelijke procedures en vergunningen. Verantwoordelijk voor het faciliteren van evt. functieveranderingen.</p> <p>Belangenorganisaties zoals LTO, UPG en (lokale) natuur en milieuverenigingen zijn betrokken via de Blauwe Agenda, en worden betrokken bij de gebiedsprocessen. Utrechts Particulier Grondbezit (UPG) heeft een trekkende rol in de landgoederen van de Blauwe Ader.</p> <p>Terreinbeheerders en particuliere grondeigenaren: betrokken bij uitvoering Revitalisering bos, Bossenstrategie, GBDA, realisatie NNN.</p> <p>1) Water vasthouden en infiltreren, en 2) Toekomstbestendig water-bodemsysteem De betrokken partijen zijn genoemd bij onderdeel 1 (Deelnemende partijen). <i>De samenwerking tussen deze partijen is gevormd onder de Blauwe Agenda en reeds vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. In het kader van de maatregel 'hydrologisch onderzoek' is er sprake van een gezamenlijke opdracht tussen PU en HDSR. Voor de maatregel 'Pilot toekomstig landgebruik' is er reeds een Plan van Aanpak, welke leidt tot contracten met individuele landgebruikers.</i></p> <p>3) Groenblauwe dooradering Provincie Utrecht Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (PL), Waterschap Vallei en Veluwe Utrechts Particulier Grondbezit (PL), Individuele agrariërs <i>Dit project bestaat uit twee verschillende maatregelen. Projectleiderschap is afhankelijk van de specifieke maatregel.</i></p> <p>4) Aanleg en herstel bossen Provincie Utrecht Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap, Natuurmonumenten en het Utrechts Particulier Grondbezit. Voedselbosinitiatieven zoals Biltsheerlijk of Voedselbos Zeist Particuliere initiatiefnemers <i>De samenwerking voor de aanleg van bos buiten NNN en de voedselbossen vinden plaats op projectbasis. Voor de maatregel 'Revitalisering bestaande bossen' werkt de provincie samen met aanvrager op basis van subsidie aanvraag.</i></p>
--	---

Procedures en besluitvorming	Vaststelling van het ambitiedocument Blauwe Agenda in 2022 en de bijbehorende Uitvoeringsagenda in 2023 waren belangrijke stappen in de visievorming en het formuleren van een gezamenlijke ambitie en aanpak voor dit gebied.
Participatie en betrokkenheid democratische vertegenwoordigingen	<p>In de Blauwe agenda is inbreng van alle deelnemende partijen (provincie, waterschappen, gemeenten, LTO, natuurorganisaties, drinkwaterbedrijf) betrokken en dit heeft geresulteerd in het ambitiedocument en uitvoeringsprogramma.</p> <p>Bij de inrichting van het gebiedsproces Kromme Rijnstreek, een van de 9 deelgebieden van het UPLG, is ook gesproken over de voorbereiding van dit maatregelpakket.</p> <p>Op de onderdelen is nader overleg geweest, en zijn er ook diverse onderdelen waar ook al langer in samenwerkingen aan wordt gewerkt zoals De Blauwe Ader.</p> <p>Via het gebiedsproces zal de participatie verder worden vormgegeven bij de uitwerkingen in het gebied waar de meeste impact op het landgebruik te verwachten is. Daar wordt via het werken aan een gezamenlijke kennisbasis, ontwerp onderzoek en een inclusief proces met alle belanghebbenden gewerkt aan een gedragen ontwikkelperspectief. De gemeenten Wijk bij Duurstede en de Utrechtse Heuvelrug zijn vanaf het beging betrokken bij de voorbereiding en spelen hierbij ook een belangrijke rol.</p>

5. Financiën en risico's

Onderbouwing rijksbijdrage	<ul style="list-style-type: none"> • Op dit moment zijn er onvoldoende middelen om te investeren in de voorgenomen maatregelen, om integraal uitvoering te geven aan de gebiedsontwikkeling. • Dit terwijl voor de financiering van deze maatregelen een belangrijke rol is weggelegd voor de overheid, met name vanwege het feit dat het publieke of quasi-publieke doelen dient. • Door het realiseren van dit maatregelpakket en daarbij alle kansen en middelen bij elkaar brengen, kunnen wel veel opgaven in samenhang verwezenlijkt worden. Zonder financiële impuls is de kans groot dat het bij ideeën blijft. • Wachten is kostbaar, er worden investeringen gedaan met negatieve impact, kosten van herstel en uitvoering nemen toe • De Provincie Utrecht zet eigen bekostiging vanuit aanpalende beleidsterreinen in, maakt gebruik van andere (Rijks-) fondsen zoals deze beschikbaar zijn of komen (klimaat, landbouw, infrastructuur). Zo heeft de inzet van middelen uit de Rijksmiddelen een maximaal effect
Kostenraming	Zie bijlage 5.1 voor de kostenraming.
Dekkingsvoorstel	Dit maatregelpakket doet hoofdzakelijk een beroep op financiering uit het Transitiefonds. De afspraak met het Rijk is gemaakt dat posten die (alsnog) een andere dekking kunnen vinden vanuit het Rijk worden geïnventariseerd. De opgevoerde kosten omvatten echter voor zover nu overzien kan worden in beginsel geen posten waar alternatieve dekking voor is. In daadwerkelijke investering en verantwoording zal geborgd worden dat middelen alleen hun weg vinden voor doeleinden die betrekking hebben op het NPLG. Complementaire middelen (recreatieve voorzieningen, andere regelingen) worden aanvullend ingezet.
Risico's en beheersmaatregelen	<p>1. <u>Vrijwilligheid & Draagvlak</u></p> <p>Omdat de maatregelen op vrijwillige basis genomen worden, is draagvlak van groot belang. De aanpassingen die nodig zijn om binnen de kaders van een robuust bodem- en watersysteem te kunnen ondernemen kunnen aanzienlijk zijn.</p> <p>Beheersmaatregel: Joint fact finding en zoeken naar win-win situaties. Organiseren van rendabele ecosysteemdiensten, inzet grondinstrumentarium en instrumenten voor faciliteren en ondersteunen van keuze voor een duurzaam bedrijfs-/toekomstmodel.</p>

	<p>2. <u>Verdienmodel voor agrariërs (en landgoedeigenaren via pacht) /beschikbaarheid van instrumenten</u> Hogere grondwaterstanden (eventueel in combinatie met extensivering) kunnen leiden tot kosten / minder opbrengsten voor de agrariërs. Alternatieve verdienmodellen en een langetermijnperspectief voor de boer bij een extensieve/natte vorm van landbouw zijn tot op heden nog altijd moeilijk te realiseren en kwantificeren. Beheersmaatregel: tegenover de ecosysteemdiensten zullen verdiensten moeten komen te staan.</p> <p>3. <u>Beschikbaarheid van grond:</u> Er is grond nodig om schuifruimte te creëren en om compensatie te kunnen bieden voor grond die ingezet wordt voor vernatting, of groen-blauwe elementen.</p> <p>4. <u>Ontbreken van de juiste instrumenten en beheergelden</u></p>
--	---

6. Aanpak met planning en mijlpalen

Aanpak	De maatregelen hebben verschillende partners en kennen hun eigen traject. De provincie organiseert de regie op de uitvoering, onder andere via de gebiedscoördinatoren en de Regionale Stuurgroep Oost.
Planning met mijlpalen en afronding	Dit verschilt per maatregel
Gesteld staan voor realisatie	De verschillende maatregelen worden gerealiseerd door de organisatie zoals deze inmiddels is ingericht voor de realisatie van het UPLG en de Blauwe Agenda.